

FÖLDÉNYI F. LÁSZLÓ

El Kazovszkijról

– 1948–2008 –

Olyan a magyar művészet testében, akár a tövis: festészete éppoly felkavaró, mint a személyisége. Amikor 1977-ben befejezte a Főiskolát, s röviddel később megrendezte első önálló kiállítását, a szakma azonnal felfigyelt rá. Festői nyelve téveszthetetlenül egyéni volt: aki egyszer is látta a képeit, többé nem tudta elfelejteni őket. A tucatnyi festőt felvonultató csoportos kiállításokon is az ő

festményei tűntek fel elsőként: egy rájuk vetett pillantás is elegendő volt, hogy azonosítani lehessen őket. De nemcsak a festői nyelve volt egyéni, hanem a látásmódja is. Bármire irányult is a tekintete, azonnal kiszűrte magának azt, ami valóban érdekelt, s azután már csak ezzel foglalkozott. Folyamatos redukció jellemezte a látását: csakis meghatározott motívumok és formák ragadták meg a figyelmét, ám ezekben olyan mélységet és olyan bonyolult rétegzettséget fedezett föl, amely festményei nézőit mindig alaposan felkavarta.

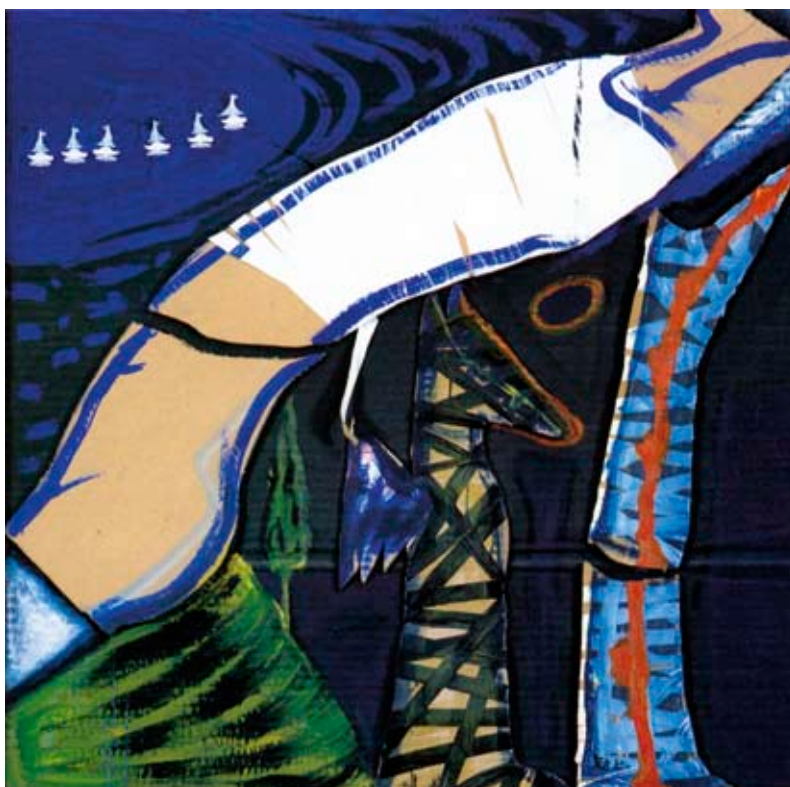
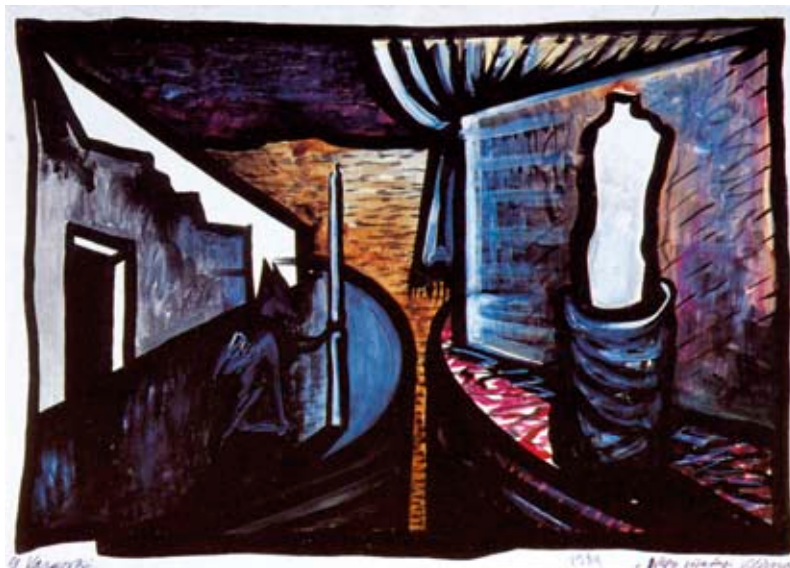
Redukció és gazdagság, önkorlátozás és életélvezet: ez a paradoxon jellemzi a művészetét, és ettől hat olyannak, mint tövis a testben. Semmilyen irányzathoz nem kapcsolódott, magányosan járta a maga festői útját. Nem véletlen, hogy a magyar festészetben két nagy kedvence volt: a hozzá hasonlóan végtelenül magányos Román György, illetve Farkas István. De közben nyitottnak is bizonyult: sokan kötődtek hozzá, olyan festők is társukat fedezték fel benne, akiknek gyökeresen más volt a világlátásuk és festésmódjuk. A nyolcvanas években az úgynevezett „heves festészet” kibontakozásakor sokan benne látták elődjüket vagy éppen zászlóvivőjüket; s noha ő maga mindig tartózkodott attól, hogy valamilyen irányzathoz besorolják, nem volt ellenére, ha a nagy csoportos bemutatókon őt helyezték előtérbe. Az „új szenzibilitás” festői, akik egyébként generációs kortársai voltak, éppúgy társuknak érezték, mint később az „új figurativitás” képviselői, akik később születtek, de El Kazovszkij mégis szövetségeseiknek tartották.

Mindeközben azonban mégis a saját útját járta, és soha nem tévedt le róla. Festészete ezért lehetett nemcsak esztétikailag, hanem etikailag is útmutató: képeiből egy olyan alkotó személyisége sugárzott, akit semmilyen divat, semmilyen éppen kurrens irányzat sem tud eltéríteni saját sorsszerűnek mondható pályájáról. Tövis a testben? Igen, amennyiben festészete örökös figyelmeztetés volt: légy kizárólag önmagad, hallgass és figyelj kizárólag a saját érzékiséged-

re, amely minden ember esetében olyan egyedi és egyszeri, akár az ujjlenyomata.

A redukciónak és a gazdagságnak a paradox viszonya kezdettől meghatározta a festészetét. Mindig is színpadszerű, zárt tereket festett, s ezekben helyezte el figuráit, akik, mint színpadi szereplők, rendszerint mindig ugyanazt a rítust hajtják végre. El Kazovszkij képein viszont az áldozati szertartás követhető nyomon. A szertartást egy éles kontúrokkal megfestett kutya celebrálja. Egy zsákmányul kiszemelt szépségnek áldoz, amely azonban elérhetetlen számára, és ezért szenved a szépségétől. Aki áldoz, az egyben áldozat is, a zsákmány pedig imádatra méltó bálvány is. El Kazovszkij mitikus drámáinak szereplői kettős arculattal rendelkeznek; valamennyien fenyegetőek, ugyanakkor kiszolgáltatottak is. Metsző geometria jellemzi a képeket, szinte karcos az, aki rájuk tekint. A világ végtelenül leegyszerűsített elemekre redukálódott. De közben a festmények arra is készítetik a nézőt, hogy gondolatban a cserepeket megpróbálja összerakni, és a szilánkokból ismét fölépítse az elveszett Egészet. A gazdagság és a bőség sejlik fel a képeken. Egy ünnep szilánkjai a motívumok, a színpad pedig, amelyen a rítus zajlik, ezt az eljövendő utópikus ünnepet idézi meg. Karcosnak a képek, élesek a látványok – és közben a pompának, a szépségnek az élményében is részesítik a nézőt.

Három évtizeden át építette El Kazovszkij a maga művészi mitológiáját. Hol festőként, hol performance-oknak, a Dzsán-panoptikumoknak a rendezőjeként. Hatalmas életművet hozott létre, amely piramisként magaslik ki a kortárs magyar festészetből. Nehéz megkerülni. Érdemes hát inkább megmászni. ■

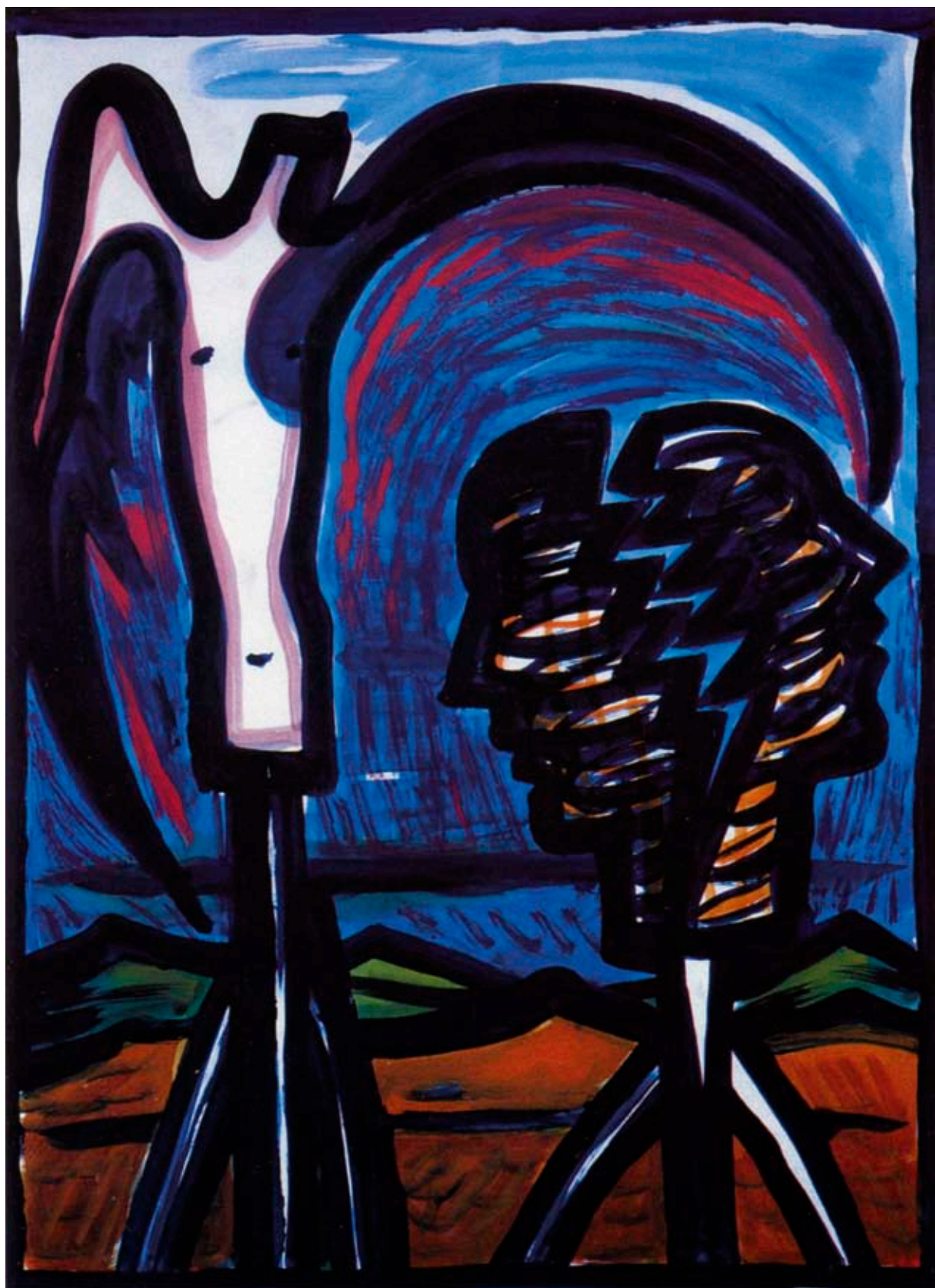

Nagy sivatagi Vénusz II., 1984, tus, papír, 50x70 cm, VTM, Fővárosi Képtár

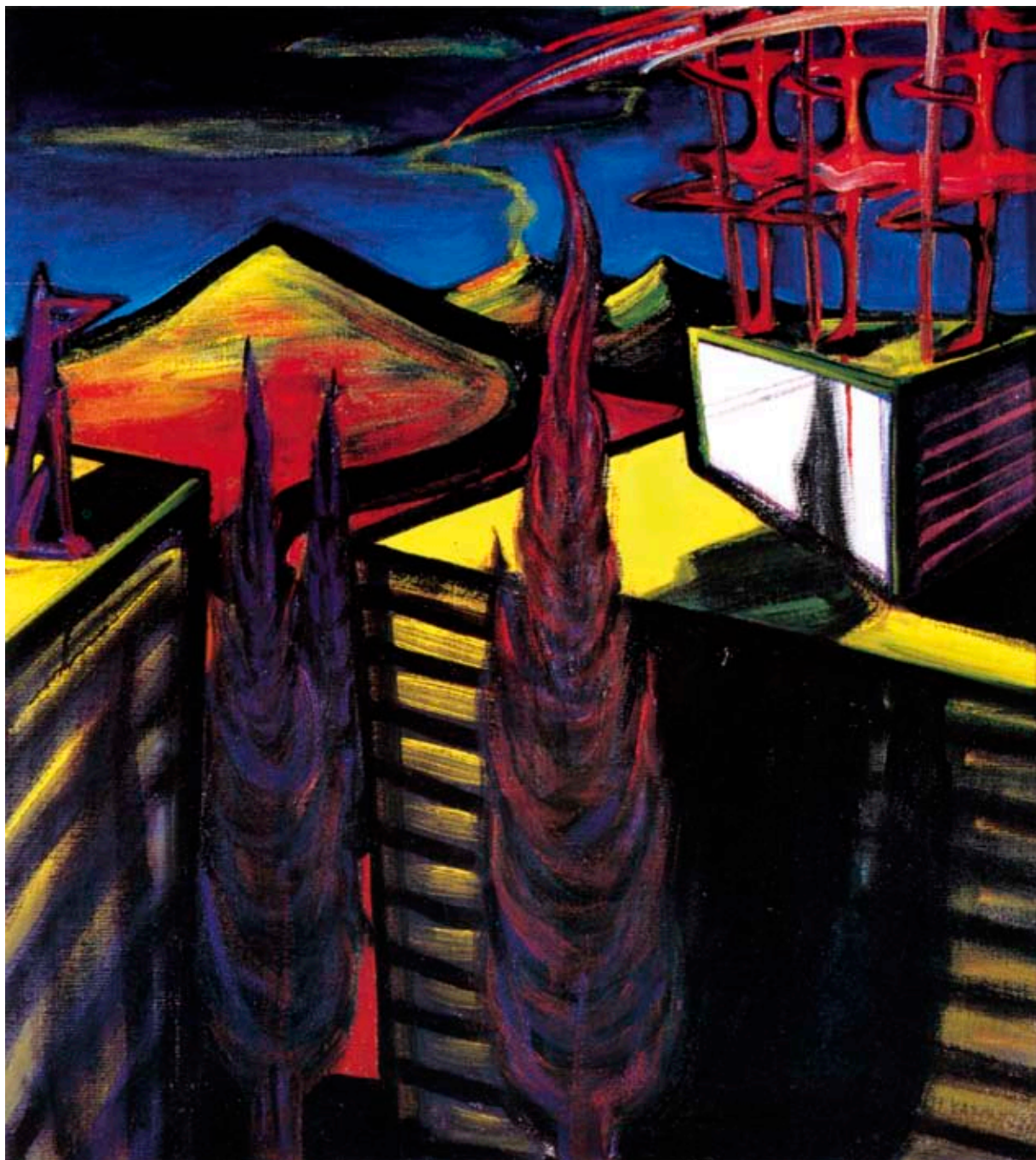
Vénusz születése VI., 1989, olaj, ragasztás, hullámpapír, 80x80 cm, Kolozsváry Ernő gyűjteménye

„Elszál a lélek?” III., 1992, olaj, walkid, ragasztás, farost, 170x140 cm

Janus-fej őrangyallal II., 1993, akvarell, papír, 70x50 cm, Kolozsvári Ernő gyűjteménye

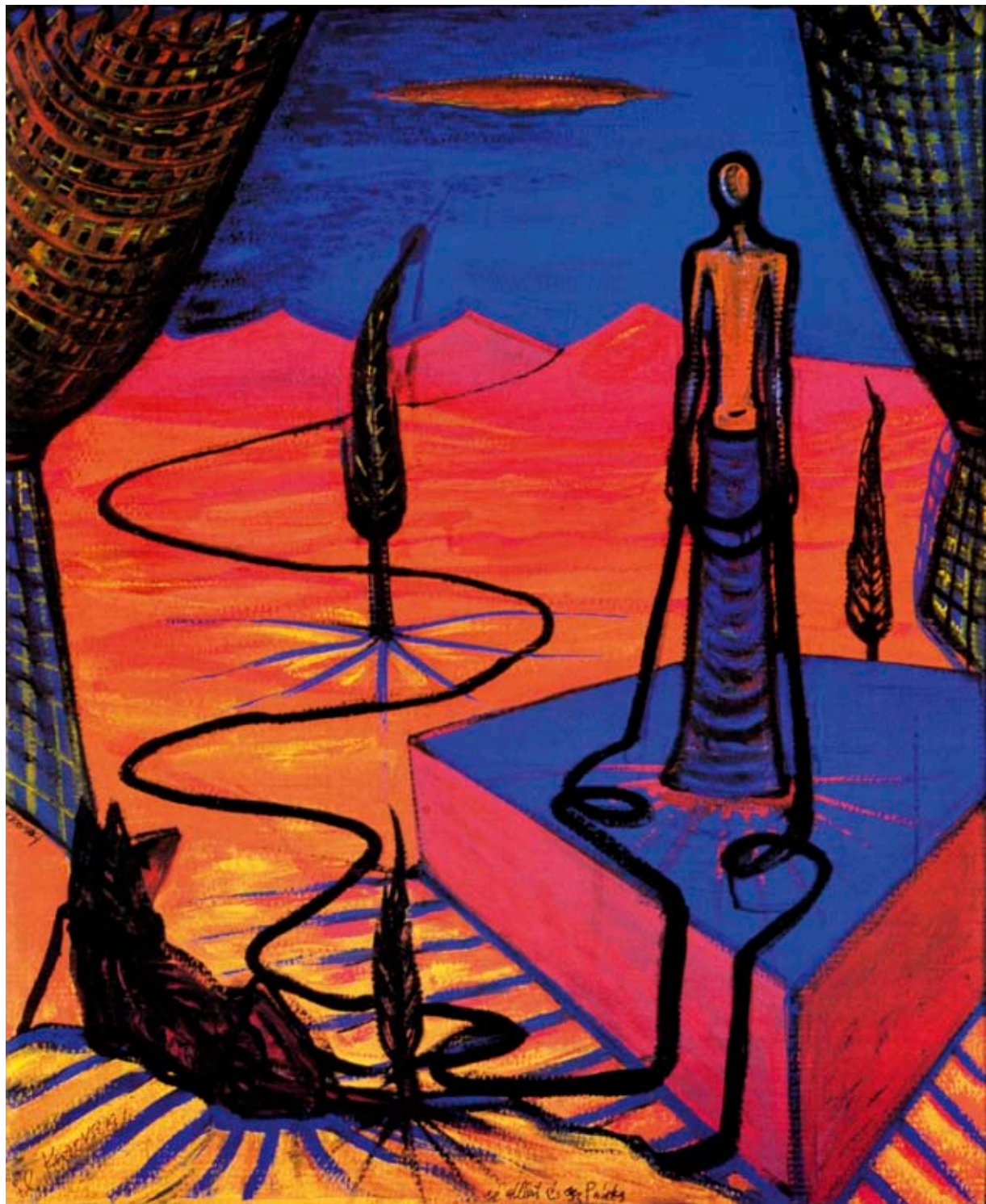
Kis angyalok tánca III., 1992, olaj, vászon, 90x80 cm, magántulajdon

A részrehajló Vénusz IV., 1995, olaj, farost, 70x80 cm, magántulajdon
A részrehajló Vénusz V., 1995, olaj, farost, 70x80 cm, magántulajdon

Mediterrán purgatórium III., 1995, olaj, farost, 100x80 cm, Kolozsváry Ernő gyűjteménye

© fotók: Lugosi László, Frankl Ajona, Réz Mihály, Juhász Imre – Forgács Éva: El Kazovszkij című könyvének képanyagából válogatva

Pihenő párka (Nyaraló III. sorozat), 1993, olaj, hullámpapír, tempera, 106x85 cm, magántulajdon